

JULIJE DEROSI

HRVATSKI JEZIKOSLOVAC POP ŠIME STARČEVIĆ

Julije Derossi
Ante Starčevića 8/XIII
HR 23000 Zadar

UDK:808.62(051):929 STARČEVIĆ, Š.
Izvorni znanstveni članak
Ur.: 1997-10-11

Autor promatra rad popa Šime Starčevića u svezi s njegovim stajalištima o hrvatskome književnom jeziku i o hrvatskoj latiničnoj grafiji. Ta je stajališta Starčević iznio u svojoj gramatici (*Novoj ričoslovici iliričkoj*) godine 1812. i kasnije od 1844. pa dalje u zadarskim listovima *Zori dalmatinskoj* i *Glasniku dalmatinskom*. Ističe se Starčevićeva dosljednost u pravopisnim i jezičnim pitanjima i njegovo oslanjanje na štokavsko-ikavske pučke govore, na hrvatsku štokavsko-ikavsku književnojezičnu tradiciju i na slavonsku grafiju. Posebno je naglašeno kako je Šime Starčević prvi hrvatski jezikoslovac koji je točno opisao sva četiri hrvatska novoštokavska naglasaka.

Na koncu rada autor pokušava ocijeniti kulturnopovijesnu protežnost (dimenziju) Starčevićevih jezičnih i grafijskih pogleda i u odnošaju na hrvatski narodni preporod (ilirizam) i u odnošaju na današnje stanje u hrvatskome književnom jeziku.

Pop Šime Starčević poznat je u hrvatskom jezikoslovstvu po svojim dvjema gramatikama koje su 1812. tiskane u Trstu - francuskoj gramatici namijenjenoj mladim hrvatskim časnicima, i hrvatskoj gramatici namijenjenoj krajiškoj vojničkoj mladeži. Obje te gramatike povezane su s francuskom vladavinom u hrvatskim krajevima, odnosno napisane su u doba tzv. Napoleonove Ilirije kad su Starčevićev zavičaj osvojili Francuzi i tražili od Starčevića da napiše gramatiku po kojoj bi hrvatski časnici učili francuski. Zanimljivo je kako je uopće došlo do sveze između Šime Starčevića i francuskih osvajačkih vlasti. Postoji anegdota da je maršal Marmont, nakon što je 1809. osvojio Gospić, dopustio francuskim vojnicima da u gospićku crkvu uvedu vojničke konje. Šime Starčević imao je tada 25 godina (rođen je 1784.) i bio je

već zaređeni svećenik. Oštro je na francuskom jeziku prosvjedovao kod maršala Marmonta zbog svetogrđa, a maršal se začudio što je u hrvatskoj zabiti naišao na mlada svećenika koji tako dobro zna francuski jezik. Dakako da je odmah odustao od uvođenja konja u crkvu, a Šimu Starčevića pozvao je u Ljubljanu da bi bio urednik (prevoditelj za hrvatski jezik) službenoga lista *Télégraph officiel des provinces illiriennes*. Do toga doduše nije došlo, ali je sveza Starčevića s francuskim vlastima urodila značajnim plodom - dvjema spomenutim gramatikama - ričoslovicama.

Već se po navedenoj anegdoti mogu uočiti neke značajke Šime Starčevića, u prvom redu hrabrost, odlučnost i naobrazba. Osim francuskoga jezika znao je latinski, talijanski i njemački, a poznao je hrvatsku književnost, uključujući i glagoljsku, jer je i sam bio pop glagoljaš kao pripadnik glagoljaške senjske biskupije. Rodio se u Žitniku, nedaleko od Gospića, godine 1784. kao prvi od slavni Starčevića, kojih su se predci doselili iz Hercegovine u Liku nakon izгона Turaka. Otac Domovine Ante Starčević njegov je sinovac, a Antini su sinovci braća David i Mile, istaknuti hrvatski političari. Šime je bogosloviiju završio u Senju, gdje je 1808. bio zaređen za svećenika. Neko je vrijeme kao svećenik službovao u Senju, Gospiću, Ličkom Novom i Udbini, a 1814. postao je župnik u Karlobagu i tu ostao 45 godina, sve do smrti 14. svibnja 1859. Još mu je kao bogoslovu tiskana godine 1807. u Zadru nabožna knjiga *Kratki nauk ćudoredni*, a u Zadru mu je također tiskana i druga nabožna knjiga *Homilije ili tumačenje Sv. evanđelja* (1850.). Po tim nabožnim knjigama ne bi dakako Šime Starčević imao posebno mjesto u hrvatskoj kulturi da nije napisao gramatike i da nije u zadarskoj *Zori dalmatinskoj* i kasnije *Glasniku dalmatinskom* iznosio svoje jezične poglede i objavljivao gramatiku narodnoga ikavskog govora (*Ričoslovje*).

Prvu svoju gramatiku koju je 1811. napisao po narudžbi francuskih vlasti ("po zapovidi poglavarah"), Starčević je naslovio *Mozin Nova ricsoslovicza iliricko franceska prineshena po Shimi Starcsevichu xupniku od Novog u Lici na potribovanje vojnickse mladosti ilirickih darzhavah*. To nije izvorno djelo, nego prilagođena francuska gramatika opata Mozina, tiskana u Tübingenu 1809. Starčevićeva gramatika ima 311 stranica i trebala je poslužiti kao praktični priručnik za mlade hrvatske časnike koji bi htjeli naučiti francuski jezik. Iako je Starčević svoju gramatiku napisao u vrlo kratkom vremenu pa ju nije mogao puno dotjerivati, hrvatska znanost (Petar Skok) ocjenjuje da je to djelo značajno i da pokazuje Starčevićeve izrazite jezikoslovne sposobnosti, koje je očitovao već u svoje mladenačko doba ("u nezrilom viku od dvadeset i sedam nesvršenih godina").

Daleko je važnija i značajnija druga Starčevićeva gramatika s naslovom *Nova ričoslovica iliriska, vojničkoj mladosti krajičnoj poklonjena trudom i nastojanjem Šime Starčevića, xupnika od Novoga u Lici*. (Nova ričoslovica ilirička, vojničkoj mladosti krajičnoj poklonjena trudom i nastojanjem Šime Starčevića, župnika od Novoga u Lici.) Gramatika je tiskana u Trstu 1812., dakle iste godine kad i prva prilagođena Mozinova francuska gramatika. Koje su temeljne značajke te važne Starčevićeve hrvatske gramatike?

Već je Branko Vodnik (Drechsler) upozorio na vrijednost Starčevićeve *Nove ričoslovice*, napisavši da je ona "izvorno naučno djelo, kojim je on htio da riješi pitanje jedinstvenog književnog jezika i jedne ortografije za južne Slavene, ujedinjene u Napoleonovoj Iliriji".¹ Josip Horvat u knjizi *Ante Starčević* (Zagreb, 1940.) kaže za Starčevićovu gramatiku ovo: "Nije Starčevićeva Ričoslovica obična gramatika, to je borben kulturno-politički spis, jakim dijelom polemičan, kojemu je cilj stvoriti jedinstven hrvatski književni jezik kao temelj zajedničkog duhovnog stvaranja, ali upirući se na čist narodni govor hrvatske Like, govor živ, blizak, izgrađen vijekovima, govor koji se već okušao u predtursko vrijeme u umjetnoj i znanstvenoj knjizi. Moderna ideja narodnosti, probudjena francuskom revolucijom, daje tu Hrvatima prvi stvaralački impuls."

I Vodnik i Horvat s pravom su cijenili Starčevićovu gramatiku, u prvom redu zbog autorovih stajališta o hrvatskom književnom jeziku. Šime Starčević traži da se hrvatski književni jezik temelji na pučkom govoru Hrvata štokavaca ikavaca, dakle na onom novoštokavskom govoru kojim govore Hrvati, doseljenici u Lici nakon oslobođenja od Turaka. Šime Starčević ne odbacuje ni štokavsku ikavsku književnu tradiciju, na što s pravom upozoravaju i Horvat i kasnije Vladimir Anić, koji je proučavao jezikoslovni rad Šime Starčevića i koji na jednom mjestu kaže: "... držim da je Starčevićeva *Ričoslovica* gramatika književnog jezika, a ne gramatika ličkoga govora ili linearan opis dijalekatske građe." Prema tome, Šime Starčević zalaže se za jedinstven hrvatski književni jezik temeljen na narodnim štokavskim govorima. Isto se tako zalaže za ikavštinu, a protiv dubrovačke ijekavštine. Šime Starčević nije za to da dubrovački govor bude temelj općega književnog jezika jer je taj govor, prema Starčeviću mišljenju, preuzak. Za Starčevića su govori prostih Primoraca, Kotorana, Bošnjaka i Slavonaca pravi temelji za opći hrvatski književni jezik. Zato i nije slučajno što Starčević u svojoj *Ričoslovici* spominje djela Relkovićeva, Došenova, Velikanovićeva, Kanižlićeva, Voltićeva, Dobretićeva, Kašićeva... Na jednom mjestu gdje govori o "kranoslovju", tj. o stilu, Starčević

¹ Cit. prema Z. VINCE, 1978, 117.

odbacuje neke dubrovačke konstrukcije, a poziva se na sintaksu svojstvenu štokavskim govorima "po Lici, Krbavi, Bosni, Slavonii, Dalmaciji i bližoj Hrvatskoj". Jasna su, dakle, Starčevićeva stajališta o općem hrvatskom književnom jeziku. On je za to da se opći hrvatski književni jezik temelji na novoštokavskim ikavskim govorima, ali da se također sačuva kontinuitet jezika hrvatske štokavske ikavske književnosti. U tom svom temeljnom stajalištu o općem hrvatskom književnom jeziku Šime Starčević bio je dosljedan i u svojim kasnijim godinama, a osobito u doba kad je surađivao u *Zori dalmatinskoj* i *Glasniku dalmatinskom* (od godine 1844. pa dalje). U tim je zadarskim listovima Šime Starčević u brojnim člancima promicao i branio svoje jezične poglede, zajedno s hrvatskim preporoditeljem dr. Antom Kuzmanićem, urednikom *Zore dalmatinske* i *Glasnika dalmatinskog*, sukobljavajući se s Gajevim ilircima i oko jezika i oko grafije. U polemikama i u načelnim prilozima pokazivao je osobit smisao za humor, u čemu ga je svakako naslijedio i njegov slavni sinovac Ante, na čiji je odgoj vrlo snažno utjecao. U *Zori dalmatinskoj* posebno se Šime Starčević okomio na ilirsku grafiju nazivajući je "rogati" i "čepurasti verstopis". Svoje poglede na hrvatsku latiničnu grafiju iznio je već u *Novoj ričoslovlci iliričkoj* i ni od tih pogleda i grafijskih načela nije nikada odustao. Bit Starčevićevih grafijskih načela zapravo je jednostavan zahtjev da se ni jedno latinsko slovo ne smije nimalo mijenjati kad se latinica primjenjuje za bilježenje u jeziku koji ima foneme za koje u latinici ne postoje izvorni grafemi. U hrvatskom jeziku taj se problem javio već u doba kad su se na hrvatskim prostorima na latinskom jeziku klesali u kamen zapisi u kojima se bilježe imena hrvatskih župana, knezova ili kraljeva, a u kojim se imenima nalazi i pokoji hrvatski fonem za koji latinica nije imala prikladno slovo. Klasičan je primjer natpis župana Godečaja (Godežava?) na nadvratniku crkve sv. Križa u Ninu. Ni danas stručnjaci nisu sigurni kako u županovu imenu treba čitati poseban znak iza GODE, a koji očito označava neki hrvatski palatal. Taj problem bilježenja hrvatskih palatala, a i nekih drugih glasova, posebno se javio kad su Hrvati od polovice 14. stoljeća (*Zadarski Red i zakoni Šibenska molitva*) počeli hrvatske tekstove bilježiti latinicom. Dakako, to je bio problem latiničnih grafija i drugih europskih jezika (Nijemci npr. i danas svoj fonem /č/ bilježe četirima latinskim slovima: *tsh!*). Logično je bilo da su hrvatski pisci, pišući hrvatske tekstove latinicom, pokušavali pronaći što prikladniji način bilježenja onih hrvatskih glasova za koje latinica nije imala posebna slova. Dva su bila temeljna rješenja: Ili da se pojedinim latinskim slovima doda neki znak (dijakritički) ili da se hrvatski palatali fonemi bilježe kombinacijama latinskih slova, najčešće digramima. Svakako, bilo je i pokušaja sustavnih rješenja, ali

sve do ilirizma nije postignuto jedinstvo hrvatske latinične grafije. Šime Starčević od početka je odrješiti protivnik dijakritičkih znakova, on ne dopušta da se dira u latinska slova. U *Ričoslovinci* kaže: "Buduć mi zagerlili slova latinska, dužni smo uzdržati njihov glas, koga imadu kod Latinah, doklem se god može, i kada nam više jedno brez pogibli izgubljenja svoga naravskoga glasa služiti ne može, valja mu drugo na pomoć dati, da s njim sastavljeno glas potribiti brez minjanja svoje naravi dade..." Prema navedenom jasno je da Starčević zagovara onakvu hrvatsku latinicu koja će "doklem se god može" čuvati izvornu, dakle latinsku, grafijsku strukturu, a za osobite hrvatske foneme preporučuje kombinacije dvaju latinskih slova (grafema). On je takvo stajalište dosljedno branio i zato se kasnije, kao suradnik *Zore dalmatinske* i *Glasnika dalmatinskoga* žestoko sukobljavao s ilircima koji su u hrvatsku latinicu unijeli dijakritičke znakove prema češkoj husitskoj grafiji. "Nikoji Hervati, nikoji desnodunavski slavjani i svojem novom verstopisu smišno pogrđuju plemenita i milovidna slova latinska, kad im po glavi rogove sade i u mozak šiljke zabadaju... Dosadanji Hervati pisali su s čistim i milovidnim slovima latinskim, jeronimskim i cirilskim bez svakih šiljakah i rogovah. Nikodji Sutlo-Savo-Dravci misle da je novi rogati verstopis jedini pravopis. Meni se čini da se oni varaju", piše Starčević 1844. u *Zori dalmatinskoj* rugajući se ilirskom (Gajevu) pravopisu na osobit podrugljiv i duhovit način. Dakako, rogovi i šiljci su dijakritički znakovi koje Starčević ne može ni smisliti, a zanimljivo je da se poziva i na glagoljicu ("jeronimska slova") i na hrvatsku ćirilicu, u kojima nije bilo "šiljakah i rogovah". Starčević je bio i protiv "rogatoga" ili "osedlanoga" ě (ѣ), kojim su ilirci obilježavali reflekske jata. Starčević je bio za ikavski refleks jata, tj. za onaj refleks koji je svojstven hrvatskim novoštokavskim govorima. Starčeviću je *i* kao refleks jata "čisto, slatko, glatko i ugodno", kako to kaže u jednom pismu Anti Kuzmaniću, uredniku *Zore dalmatinske*.

Starčevićeva latinična hrvatska grafija najviše se oslanja na slavonsku grafiju Jerolima Lipovčića iz 1750., zapravo se od nje razlikuje samo u bilježenju fonema /š/, koji Lipovčić bilježi sa *ss*, a Starčević *sh*. Godine 1820. pravopisno povjerenstvo izradilo je u Zadru grafijska rješenja koja se također malo razlikuju od Starčevićevih. Starčević hrvatske palatale uglavnom bilježi digramima *ch* /č/, *cs* /ć/, *gj*, *dj* /đ/, *lj* /lj/, *nj* /nj/, *sh* /š/, a /ž/ bilježi latinskim *x*. U sustavu latiničnih grafija u kojima se ne rabe dijakritički znakovi Starčevićeva (slavonska) hrvatska latinična grafija jednostavna je, sustavna i praktična, zapravo bolja od latiničnih grafija drugih europskih jezika.

Šime Starčević, dakle, u svojoj gramatici i kasnije u priložima u *Zori dalmatinskoj* i *Glasniku dalmatinskom* (u kojemu je objavljivao i svoju treću

NOVA
RICHOSLOVICA
ILIRISKA

VOJNICŠKOJ MLADOSTI KRAJICŠNOJ

POKLONJENA

TRÚDOM I NÁSTOJÁNJEM

ŠHÍME STARCSEVICHÁ

XUPNIKA OD NOVOGA

U LICÍ.

U TARSTU 1812.

Šlořima Gaspara Weis.

Sl. 1. Šime Starčević, *Nova ričoslovica ilirička*, Trst, 1812.

gramatiku - *Ričoslovje*) drži da temelj općem hrvatskom književnom jeziku trebaju biti novoštokavski pučki ikavski hrvatski govori, koji su već imali svoju književno-jezičnu primjenu u djelima brojnih hrvatskih pisaca ikavaca štokavaca. Što se grafije tiče, Starčević poštuje višestoljetnu hrvatsku latiničnu grafijsku tradiciju odbacujući kasnija rješenja iliraca i primjenu dijakritičkih znakova. To su dva načelna Starčevićeva stajališta koja je iznio već u svojoj gramatici iz godine 1812. Ni jedno od tih stajališta nije prihvaćeno. I glede književnoga jezika i glede latinične grafije Hrvati su prihvatili Gajeve (ilirska) rješenja: (i)jckavski refleks jata i grafiju prema češkom (husitskom) pravopisu. I Šime Starčević i Ante Kuzmanić izgubili su bitku s ilircima i Gajem. Ali je Šime Starčević ostao u hrvatskom jezikoslovstvu trajno zapamćen ne samo po svojim pogledima na hrvatski književni jezik i na hrvatsku latiničnu grafiju nego možda još i više po tome što je bio prvi hrvatski jezikoslovac koji je točno razlikovao i zabilježio sva četiri novoštokavska naglasaka. U svojoj *Novoj ričoslovici iliričkoj* u paragrafu 109. on već u uvodnom dijelu pokazuje da besprijekorno razlikuje novoštokavske hrvatske akcente. On kaže ovo: "Koliko knjigah iliričkih otvoriš, toliko ćeš varstah od nadslovakah (naglasaka - J. D.) najti, i viditi, da se nijedan nije toliko tarsio svakoj besidi svoj naravski glas dati, koliko Otac Filipović u knjigam *Nauka Ka(r)stjanskoga*, i Stulli u svojem *Ričoslovniku*, dali se ni oni svagdi ne slažu što u nadslovku, što u istom glasu. Ja indi s onom istom smionosti, kojom sam do sada od mnogih odstupiljivao, ne za što god novoga ludo izvesti, nego samo za jezik izvarstiti(j)i učiniti i zakonim istinitim utemeljiti, odstupiljem i ovde po ništo, od naših Ričoslovacah.

Ako malo protreseš glasove besidah, vidićeš barzo, da se u našem jeziku samo četiri nahode: jedan je posve kratak kao: *pas, nebo, did*, drugi je malo uzdignut pak barzo spuštán kao *govôriti, toliko, grihôta*, treći je malo potegnut na duglje kao: *kârâm, pitâm, vèžem*, a četvrti je posve raztegnut kao *kázati, vézati, písati*."

U sljedećim paragrafima (110., 111., 112., 113., 114.) Šime Starčević razradit će hrvatsku novoštokavsku akcentuaciju, ali je i u 109. paragrafu dokazao da mu je već kao dvadesetsedmogodišnjem mladiću bilo savršeno jasno sve što se tiče te akcentuacije i da je imao izvanredno uho i osjećaj za materinski jezik. Naglaske zove i bilježi ovako:

- *Glas kratki* (posve kratak) (današnji naziv: *kratkosilazni*), bez oznake (danas ``),
- *Glas uzdignuti i barzo spuštani* (malo uzdignut i barzo spuštán) (današnji naziv: *kratkouzlazni*) ^ (danas `),

- *Glas malo raztegnuti* (malo potegnut na dulje) (današnji naziv: *dugosilazni*) ` (danas ^),
- *Glas posve raztegnuti* (današnji naziv: *dugouzlazni*) ´ (danas `).

Današnji nazivi hrvatskih novoštokavskih naglasaka, dakle i nazivi naglasaka u hrvatskom književnom jeziku, obziru se i na kvantitetu (kratkoća i duljina) i na intonaciju (silaznost i uzlaznost). U Starčevićevim nazivima možda je više istaknuta kvantiteta, ali je jasno da je Šime Starčević dobro razlikovao i intonaciju kad npr. kaže: "glas uzdignuti i barzo spuštani".

O popu Šimi Starčeviću pisao je opsežnije Branko Drechsler (Vodnik) godine 1912. (*Pop Šime Starčević*, Veda, 2, Gorica, 1912.) Josip Horvat u svojoj knjizi *Ante Starčević, kulturno-povjesna slika* (Zagreb, 1940.) dosta je prostora posvetio Šimi Starčeviću, spominjući i njegovu suradnju u *Zori dalmatinskoj*. U svezi sa Šimom Starčevićem na prvom se mjestu isticalo da je on hrvatski jezikoslovac koji je prvi opisao sva četiri hrvatska novoštokavska naglasaka. Svakako je najpotpuniju sliku i ocjenu Šime Starčevića dao prof. Zlatko Vince u radu *Zasluge Šime Starčevića za hrvatski književni jezik* (*Filologija*, br. 7, Zagreb, 1973., 157-201), i još posebno u svojoj knjizi *Putovima hrvatskoga književnog jezika* (Zagreb, 1978.), gdje je doista svestrano i pouzdano raščlanio zadarski jezično-kulturni krug i *Zoru dalmatinsku*. Zato se o Šimi Starčeviću i ne bi više moglo reći nešto posebno novo. Treba jedino pokušati odgovoriti na pitanje što nam danas mogu značiti Starčevićeva stajališta o hrvatskoj latiničnoj grafiji i o hrvatskom književnom jeziku.

Činjenica je da Starčevićeva grafija nije postala opća hrvatska latinična grafija niti je hrvatski književnojezični standard postao štokavsko-ikavski, kako je htio Šime Starčević i to upomo promicao u *Zori dalmatinskoj* i u *Glasniku dalmatinskom*. Starčević je u sukobu s ilircima izgubio, dakle, obje bitke. No, činjenica je da je Starčevićeva inačica slavonsko-dalmatinske grafije najsavršenija hrvatska latinična grafija u sustavu grafijâ bez dijakritičnih znakova. Starčevićeva grafija čuvala je kontinuitet hrvatskih latiničnih grafijâ od *Šibenske molitve* i zadarskoga *Reda i zakona dominikanki* preko Marulića, Hektorovića, Kašića i drugih, sve do ilirizma, kad je taj grafijski hrvatski latinični kontinuitet bio prekinut iako se ilirska grafija djelomice oslanjala na pokušaje Šime Budinića i Pavla Rittera Vitezovića. Starčevićeva grafija uklapa se u današnje latinične grafije romanskih i germanskih jezika, čak ih svojom dosljednošću i jednostavnošću i nadmašuje. Ilirska grafija pobijedila je zbog povijesnih okolnosti, a ne zbog toga što je načelno bila bolja od grafije za koju se tako uporno borio Šime Starčević.

Što se pak tiče književnojezičnoga standarda, Šime Starčević imao je pravo kad je tvrdio da je štokavsko-ikavski *najopćenitiji* hrvatski književni jezik. U njegovo doba nije ni čakavski ni kajkavski književni jezik mogao biti uzdignut na razinu književnojezičnoga standarda. Mogao je to samo štokavski, čega su bili svjesni već i Jakov Mikalja i Bartul Kašić. Za štokavski su bili i ilirci, ali su oni bili za ijekavski govor, jedno radi kontinuiteta s Dubrovnikom, a drugo radi južnoslavenske uzajamnosti. Ilirci su doduše na književnojezičnom planu uspjeli ujediniti Hrvate i ijekavska štokavština postala je hrvatski književnojezični standard, ali nam je poznato koliko je ilirska jezična pobjeda nanijela nevolja kasnijim hrvatskim jezikoslovcima kad su se u sklopu opće hrvatske borbe za slobodu borili za hrvatski književni jezik kao jednu od bitnih sastavnica nacionalne samobitnosti.²

Uporabljena literatura

- V. ANIĆ, 1967/68. - Vladimir ANIĆ, *Akcentološki članci Šime Starčevića*, Jezik, 1967/68, 4, 114-121.
- V. ANIĆ, 1968. - Vladimir ANIĆ, *Akcentat u gramatici Šime Starčevića*, Radovi Filozofskog fakulteta u Zadru, 7, 1968, 70-88.
- V. ANIĆ, 1968. - Vladimir ANIĆ, *Stanovito glasa zanašanje*, Zadarska revija, 6, 1968, 548-551.
- J. DEROSI, 1995. - Julije DEROSI, *Šime Starčević i "Zora dalmatinska"*, Zadarska smotra, 1995, 3-4, 87-94.
- ENCIKLOPEDIJA JUGOSLAVIJE, 1971, 8, 131 (*Šime Starčević*)
- J. HORVATH, 1940. - Josip HORVATH, *Ante Starčević*, Zagreb, 1914.
- HRVATSKI LEKSIKON, Leksikon d.o.o. i Leksikografski zavod Miroslav Krleža, Zagreb, 1997, 470 (*Šime Starčević*)
- Lj. JONKE, 1965. - Ljudevit JONKE, *Književni jezik u teoriji i praksi*, Zagreb, 1965, 34-37, 51.
- Z. VINCE, 1973. - Zlatko VINCE, *Zasluge Šime Starčevića za hrvatski književni jezik*, Filologija, 1973, 7, 157-201.
- Z. VINCE, 1978. - Zlatko VINCE, *Putovima hrvatskoga književnog jezika*, Zagreb, 1978, 116-130, 395-402.

² J. DEROSI, 1995, 92-93.

DER KROATISCHE PHILOLOGE PRIESTER ŠIME STARČEVIĆ

Z u s a m m e n f a s s u n g

Der Autor betrachtet die Arbeit des Priesters Šime Starčević im Zusammenhang mit seinen Stellungen über die kroatische Literatursprache und über die kroatische lateinische Schreibweise. Diese Stellungen brachte Starčević in seiner Grammatik hervor (*Nova ričoslovica ilirička*) 1812 und später, nach 1844, in Zadarer Zeitungen *Zora dalmatinska* und *Glasnik dalmatinski*. Betont wird seine Festigkeit in Bezug auf die Rechtschreibung- und Sprachfragen, und seine Stützung auf die štokawisch-ikawischen Volksmundarten, auf die kroatische štokawisch-ikawische literarisch-sprachliche Tradition und auf die slawonische Schreibweise. Besonders betont wird, daß Šime Starčević der erste kroatische Philologe ist, der alle (vier) kroatischen novoštokawischen Betonungen beschrieben hat.

Am Ende der Arbeit versucht der Autor die kultur-geschichtliche Dimension der Starčević's sprachlichen und graphischen Stellungen abzuschätzen, in Bezug auf die kroatische Volksbewegung (Ilirismus) und auf die heutige Situation in der kroatischen literarischen Sprache.

CROATIAN PHILOLOGIST PRIEST ŠIME STARČEVIĆ

S u m m a r y

The author observes the work of priest Šime Starčević in regard with his point of view on standard Croatian language and Croatian Latin spelling. Šime Starčević's standpoint was outlined in his grammar book (*Nova ričoslovica ilirička*), published in 1812 and also in the newspapers published at Zadar, *Zora dalmatinska* and *Glasnik dalmatinski*. To be noted Starčević's consistency in orthographic and linguistic questions and his relying on štokavian-ikavian common people speech, then Croatian štokavian-ikavian standard language tradition and on Slavonian graphy. It has been specially pointed out that Šime Starčević was the first Croatian philologist who has exactly described the four Croatian new štokavian accents.

At the end, the author tries to make estimation of the cultural and historical dimension of Starčević's linguistic and graphic views either as regards the Croatian national reformation (the Illyrian Movement) or present-day situation in standard Croatian language.